

ÎN NUMELE LIBERTĂȚII. ORGANIZAȚIILE ANTICOMUNISTE “TINERIMEA LIBERĂ” ȘI “T” (1945)

Dorin Dobrinu

I. Contextul politic

Opoziția politică deschisă a devenit problematică în România după instalarea guvernului Petru Groza, la 6 martie 1945. Controlul serviciilor represive și de informații a oferit comuniștilor mijloacele prin care puteau purcede la restrângerea libertății de mișcare a partidelor politice democratice și apoi la distrugerea acestora. Criticarea guvernului avea să se dovedească tot mai dificilă, presupunând asumarea unor mari riscuri, în condițiile în care Partidul Comunist din România beneficia, în afară de suportul poliției ordinare sau secrete, și de masiva prezență sovietică în țară.

Partidele Național Țărănesc și Național Liberal, aflate în opoziție, ca și o bună parte a opiniei publice, aveau speranța că situația se va schimba, că sovieticii vor pleca¹, fie și în urma izbucnirii unui război între ei și anglo-americani, biziindu-se în aprecieri și pe “dezamăgirea și defetismul” din Armata Roșie².

Imposibilitatea pentru unii cetățeni români, în special pentru tineri, de a-și manifesta liber opiniile politice, în adunări publice sau în presă, avea să ducă la apariția a numeroase grupări subversive, care aveau ca principal obiectiv lupta contra regimului instituit în urma intervenției sovietice. În acest studiu avem în vedere două organizații anticomuniste care au activat în România anulului 1945, “Tinerimea Liberă” și “T”, încercând să reconstituim geneza lor, aderenții, activitatea, arestările, anchetele, procesul, sentința și implicațiile politice. Sursele noastre constau în documente inedite sau edite³, memoriile și mărturiile, la care se adaugă presa timpului.

II. Organizația “Tinerimea Liberă”

Organizația “Tinerimea Liberă” a fost înființată de studentul Mircea Ștefanovici. Despre acesta aveau să se facă afirmații contradictorii în actele serviciilor represive. Pe

---

¹ Adriana Georgescu, *La început a fost sfârșitul. Dictatura roșie la București*, Ediție îngrijită de Micaela Ghițescu, Prefață de Monica Lovinescu, București, Editura Humanitas, 1992, p. 41.

² Dan Cernovodeanu, *Una dintre primele mișcări de rezistență anticomunistă: Organizația «T»*, în „Arhivele Totalitarismului”, nr. 24-25, 3-4/1999, p. 212; Ulrich Burger (editor), *Misiunea Ethridge în România. The Ethridge Mission in Romania. Die Ethridge Mission in Rumänien*, în românește de Florica Mateiaș și Raluca Schiau, cu o prefață de Dennis Deletant și o postfață de Romulus Rusan, București, Editura Fundația Academia Civică, 2000, p. 166 și 181.

³ Este vorba mai ales de volumul publicat de Petre Țurlea, *Procesul organizației “T”*, București, Editura Libra, 2000, cu numeroase documente în anexe, pe care le-am utilizat pe larg în reconstituirea faptelor.

de o parte el desfășurase activități politice “de extremă stângă”, “își crease o platformă de stângă” înainte de 23 august 1944, când asemenea orientări erau interzise, iar pe de altă parte era apreciat ca “element de încredere al lui Ică Antonescu”⁴. Această “genealogie” avea, de bună seamă, rolul de a discredita o organizație anticomunistă. În primii ani postbelici, dar și după aceea, toți opozanții regimului comunist erau catalogați drept “fasciști”, “legionari” etc. pentru a putea fi mai ușor contracarați și pentru a exista o justificare publică a represării lor.

Mircea Ștefanovici se născuse la 25 mai 1922, în comuna Jiblea, județul Argeș. Devenit în 1940 student al Politehnicii din București, a încercat în 1943 să constituie o Societate a Studenților din Politehnică, utilizând în acest scop, din motive tactice, și numele vicepremierului Mihai Antonescu. La un moment dat a intrat în atenția Siguranței, care credea că nutrea idei comuniste, întreținând legături și cu membri ai partidelor politice (Partidul Național Liberal, Partidul Național Țărănesc, Partidul Social-Democrat, Partidul Comunist din România)⁵. Dintr-un text publicat în februarie 1945 și intitulat *6 septembrie 1940 – 23 august 1944*, cu mențiunea “Scurtă privire generală asupra acțiunilor antifasciste ale grupării «Tinerimea Liberă» de la constituirea ei și până la 23 august 1944”, aflăm că organizația avusese o intensă activitate în plan democratic și colaborări cu tineretul PNT (prin Victor Isac) și PNL (prin Mihail Fărcășanu, I. V. Săndulescu, Radu Câmpeanu, Remus Țețu), cu Partidul Socialist Țărănesc al lui Mihai Ralea, cu Partidul Social-Democrat și cu Partidul Comunist⁶. Într-un document târziu (1950), emis de Securitate, avea să se menționeze chiar că Mircea Ștefanovici a intrat în Partidul Comunist din România, dar acționând independent (sic!)⁷.

După 23 august 1944, Mircea Ștefanovici a încercat să preia conducerea organizației “Tineretul Progresist”, de inspirație comunistă, prin intermediul lui Ionangelo Pompilian, dar acțiunea a eșuat. În februarie-martie 1945, a făcut demersuri pentru o apropiere de Partidul Social-Democrat, condus de Titel Petrescu, apelând la Ștefan Voitec, însă fără sorți de izbândă. Aceasta l-a determinat în cele din urmă să se apropie de grupul social-democrat disident al lui Ion Flueraș, fost membru al Consiliului Dirigent din Transilvania, organism care în primii ani interbelici guvernase practic provincia⁸.

Organizația era compusă din simpatizanți ai partidelor istorice sau chiar din membri activi ai acestora, din disidenți comuniști și social-democrați, precum și din apolitici. Între Mircea Ștefanovici și Ion Flueraș a existat o înțelegere în martie 1945, prin care “Tinerimea Liberă” devenea organizația tineretului social-democrat disident, primind în schimb un sediu. Astfel au ajuns câțiva membri importanți din disidența social-democrată – pe lângă Ion Flueraș amintim pe Lazăr Măglașu și Antim Boghea – să aibă relații strânse cu “Tinerimea Liberă”, care cu toate acestea și-a păstrat autonomia. Țărănistul Victor Isac a devenit și el un apropiat al organizației, care i-a publicat și un manifest⁹. Serviciile represive au reușit să identifice ulterior (mai ales în anchete) mai mulți membri ai organizației: Darius Teodosiu, Florin Popescu, Alexandru

⁴ ASRI, fond “D”, dos. 144, f. 43, 135; Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 141 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 8, f. 2-22).

⁵ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 11-12 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 11, f. 60-68).

⁶ *Ibidem*, p. 13 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 5, f. 46).

⁷ *Ibidem*, p. 12 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 11, f. 60-68).

⁸ ASRI, fond “D”, dos. 144, f. 43-44; Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 12, 141 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 5, f. 56, 66; vol. 8, f. 2-22).

⁹ ASRI, fond “D”, dos. 144, f. 44; Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 17-18 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 5, f. 56-57; vol. 8, f. 8-13).

Boldei, Vladimir Enacovici, Traian Ispas, Marcel Boissnard ș.a.¹⁰. Darius Teodosiu îndeplinea funcția de director general al organizației. Agenții poliției secrete aveau să noteze că acesta, întrucât îi era nepot, l-ar fi ținut la curent pe generalul Nicolae Rădescu cu activitatea grupării, primind sugestii în legătură cu acțiunile viitoare. Alte funcții mai erau îndeplinite de: Marcel Boissnard, secretar general, Florin Popescu, casier general, Constantin Drăgoi, bibliotecar, Vladimir Enacovici, șeful Biroului Cultural, Ioan Teodorescu, șeful Secției sportive, Alexandru Boldei, secretar. Tot în documentele serviciilor represive mai apăreau în legătură cu “Tinerimea Liberă”: Alexandru Oprea, Nicolae Carandino, jurnalist țărănist, directorul *Dreptății*, Andrei Crăciun, membru PNȚ¹¹. Tot în documentele provenind de la serviciile secrete se menționa că de la profesorul Isac s-ar fi primit sugestii în legătură cu constituirea unor centre de rezistență în eventualitatea unui conflict între Aliați. Acest aspect era considerat de către poliția politică “destul de semnificativ pentru a mai fi necesar vreun comentariu”¹².

Formațiunea s-a remarcat după 23 august 1944 printr-o bogată activitate publicistică. În ianuarie 1945, a apărut *Manifestul adresat tineretului poporului român și popoarelor conlocuitoare*, în care era prezentat punctul de vedere al “Tinerimii Libere” față de situația din România, fiind expus parțial și scopul organizației. Însă manifestul era mai ales un elogiu la adresa tineretului și a regelui. La final apărea și simpatia față de Uniunea Sovietică¹³, fie din motive strategice, pentru a nu supăra pe comuniști și pe protectorii acestora, fie pentru că încă se mai căuta o apropiere de PCR. Cu toate acestea, serviciile represive aveau să constate ulterior că, potrivit statutelor ei, organizația avea un caracter democrat, dar anticomunismul juca un rol important¹⁴. În materialul *6 septembrie 1940 – 23 august 1944*, deja amintit, “Tinerimea Liberă” ținea să precizeze că dorea să-și prezerve independența față de partidele politice. În *Statutele* sale, organizația se vedea ca o școală a democrației pentru tinerii din țară. În plan internațional, se aprecia expres: “Avem o deosebită admirație pentru democrația engleză și cea americană și dorim ca țara noastră să aibă relații de prietenie cu toate Națiunile Unite și cu aceste două mari democrații, izvoare de lumină și de civilizație pentru întreaga omenire”. Nimic însă despre Uniunea Sovietică și sistemul social-politic promovat de aceasta¹⁵. În primăvara anului 1945 au mai fost tipărite două broșuri, în fapt două microbiografii: una despre președintele Statelor Unite, Franklin D. Roosevelt, scrisă de Darius Teodorescu, și alta despre premierul Marii Britanii, Winston Churchill, de profesorul Claudiu¹⁶.

În timpul perchezițiilor din iulie 1945 au fost descoperite la Mircea Ștefanovioci, Darius Teodosiu, Vladimir Enacovici și Andrei Dron patru manifeste care anterior fuseseră lansate de “Tinerimea Liberă”, conținând mesaje anticomuniste și îndemnuri la răzvrătire. Cele mai elaborate erau *16 lozinci, Cetățeni și cetățene, frați români* și un manifest semnat “Comitetul Central de Acțiune Democratică a Muncitorilor, Țăranilor, Intelectualilor, Ostașilor, Femeilor și Tineretului din România”¹⁷. Autorii acestor

¹⁰ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 18 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 5, f. 60).

¹¹ ASRI, fond “D”, dos. 144, f. 44; Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 18 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 8, f. 8-13).

¹² ASRI, fond “D”, dos. 144, f. 44.

¹³ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 13-14, 141-142 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 5, f. 46; vol. 8, f. 2-22).

¹⁴ ASRI, fond “D”, dos. 144, f. 43, 135; Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 142 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 8, f. 2-22).

¹⁵ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 13 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 5, f. 46).

¹⁶ *Ibidem*, p. 14 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 5, f. 8).

¹⁷ ASRI, fond “D”, dos. 144, f. 43-44; Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 15-16, 142-143 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 5, f. 20-21; vol. 8, f. 3-7, 2-22).

manifeste erau considerați Mircea Ștefanovici, Darius Teodosiu și fruntașul țărănist Andrei Crăciun, care le-au dat spre multiplicare profesorului Victor Isac¹⁸.

În urma cercetărilor, serviciile represive aveau să constate că membrii “Tinerimii Libere” s-au ocupat și cu răspândirea ziarului clandestin *Văpaia*, redactat de membrii organizației “T”. Această publicație a și fost găsită la mai mulți componenți ai “Tinerimii Libere” în timpul perchezițiilor făcute în iulie 1945¹⁹.

Faptul că organizația a editat o serie de broșuri și manifeste-apel avea să determine autoritățile să-și pună următoarea întrebare: “De unde a putut [organizația, nota D.D.] avea fonduri pentru asemenea cheltuieli atât de mari”? S-a apreciat că Ștefanovici a făcut mai multe propuneri partidelor politice democratice. A fost mai strâns legat de unii membri ai PNL, Laura Săulescu și Radu Câmpeanu, și de PNT, cu profesorul Victor Isac²⁰.

III. Organizația “T”

III.1. Inițiatorii

Înfruntarea din februarie 1945 dintre generalul Rădescu și susținătorii săi, incluzând partidele istorice, pe de o parte, și comuniștii sprijiniți de sovietici a reprezentat un “duș rece” pentru cei mai tineri, mânați de idealuri. Un martor ocular avea să scrie: “[Î]nțeleg, înțeleg tot [...] Numai că, pentru prima oară, simt că lupta e inegală: de-o parte ei [comuniștii, nota D.D.], sprijiniți de URSS, ei care au muniții, arme și Armata Roșie la dispoziție; de cealaltă parte noi, fără arme, fără muniții, fără soldați în țară, cu mâinile goale și voința noastră de a trăi, de a supraviețui”²¹.

Ca urmare a faptului că Partidul Național Liberal și Partidul Național Țărănesc se confruntau cu o oarecare “delăsare” în acțiunile lor politice legale în ceea ce privea combaterea guvernului Groza, un grup de tineri, în majoritate membri ai celor două partide (totuși cu preponderența liberalilor), au decis constituirea unei organizații care să se manifeste activ împotriva guvernului²². Organizația “T” a fost inițiată de avocatul Remus Țețu, din București, în luna aprilie 1945, cum avea să declare acesta în timpul anchetei²³, sau în cursul lunii mai 1945, cum aveau să noteze serviciile represive în mai multe rânduri²⁴, în condițiile în care atât tineretul național-liberal, cât și cel țărănesc prezentau “o oarecare inerție” în combaterea guvernului comunist²⁵. Remus Țețu se născuse în 1918 și era licențiat în drept și filosofie²⁶. În 1943 își satisfăcuse stagiul militar la Școala Militară de Ofițeri Tehnici Auto²⁷. A fost timp de două luni, între 4 octombrie-5 decembrie 1944, șeful de cabinet al lui Constantin Zamfirescu, subsecretar de stat la Ministerul Producției de Război²⁸, pentru ca în 1945 să devină avocat în

¹⁸ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 16, 143 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 5, f. 20-21; vol. 8, f. 3-7, 2-22).

¹⁹ ASRI, fond “D”, dos. 144, f. 44; Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 144 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, 5, f. 20-21; vol. 8, f. 3-7, 2-22).

²⁰ ASRI, fond “D”, dos. 144, f. 43; Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 14, 142 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 8, f. 2-22).

²¹ Adriana Georgescu, *op. cit.*, p. 51.

²² ASRI, fond “D”, dos. 144, f. 44-45, 134; Adriana Georgescu, *op. cit.*, p. 72.

²³ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 146 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 8, f. 2-22).

²⁴ ASRI, fond “D”, dos. 144, f. 43, 134.

²⁵ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 146 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 8, f. 2-22).

²⁶ *Ibidem*, p. 25 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 3, f. 24).

²⁷ *Ibidem*, p. 132 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 3, f. 261-262).

²⁸ *Ibidem*, p. 129 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 3, f. 290-291). Vezi și Stelian Neagoe, *Istoria guvernelor României de la începuturi – 1859 până în zilele noastre – 1999*, ediția a II-a revizuită și adăugită, București, Editura Machiavelli, 1999, p. 153.

Baroul București, dar fără a practica. În primăvara anului 1945 era membru al organizației de tineret a PNL, deținând funcția de șef al sectorului Galben al Capitalei²⁹.

Se cuvine a preciza de la început că unii din membrii organizației – Remus Țețu, Adriana Georgescu, Dan Cernovodeanu, Radu Maltezeanu, Lucian Popescu ș.a. – au fost implicați în acțiuni de rezistență împotriva dictaturii mareșalului Ion Antonescu³⁰.

Organizația “T” viza schimbarea guvernului controlat de comuniști și constituirea unui guvern recunoscut și de anglo-americani³¹. Remus Țețu considera că scopul era “trezirea conștiinței publice față de modul de comportare al regimului actual”³², adică a celui instalat la 6 martie 1945. “T” avea să fie considerată de către serviciile represive mai periculoasă decât “Tinerimea Liberă”, cu care a colaborat strâns în cele câteva luni de activitate, înainte ca ambele să fie descoperite și demantelate în vara anului 1945. Probabil cel mai mult a contat în stabilirea acestei ierarhii faptul că “T” avea, prin membrii săi, legături politice mult mai strânse cu PNL și PNT³³.

Serviciile represive aveau să insiste cu obstinație în actele lor că organizația “T” era o grupare politică subversivă, al cărei nume venea de la inițiala cuvântului “teroare”³⁴. Și în unele din declarațiile date în anchetă de către membrii arestați s-a strecurat această etimologie³⁵. Ideea a fost preluată și repetată, după arestarea principalilor membri ai organizației, până la saturație în presă, evidențiindu-se zierele comuniste³⁶. De fapt, potrivit lui Dan Cernovodeanu, unul dintre membri, numele organizației provenea de la inițiala numelui de familie al inițiatorului, Remus Țețu³⁷. Țețu însuși ar fi spus, întrebând fiind de comandorul Nicolae Bătrânu, că numele organizației era unul generic, fără nici o semnificație³⁸.

III.2. Sistemul de organizare. Acțiunile “T”

Membrii organizației aveau să fie îndeosebi prieteni și cunoscuți ai inițiatorului și liderului ei, Remus Țețu, fiind preferați bărbații și intelectualii. Se credea că în felul acesta se va asigura discreția. Cooptarea se desfășura în felul următor: Țețu îi chema la el acasă pe cei vizați, le destăinuia existența organizației, le prezenta cele 30 de “principii” sau “puncte programatice” și apoi le solicita consimțământul de deveni membri. Primirea în organizație se făcea prin depunerea unui jurământ³⁹: “Jur să lupt până la înfăptuirea completă a ideilor noastre. Jur să execut întocmai ordinele. Jur să nu destăinuiesc existența organizației și a membrilor ei pe care îi cunosc. Jur pe Țară, Rege și Libertate că voi apăra cu prețul vieții Țara, Regele și Libertatea. Jur să accept în mod liber și nesilit de nimeni că dacă îmi voi încălca jurământul să fiu considerat trădător și

²⁹ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 25; Dan Cernovodeanu, *op. cit.*, p. 211.

³⁰ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 160-161 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 2, f. 130, 137); Adriana Georgescu, *op. cit.*, p. 16-19; Burton Y. Berry, *Romanian Diaries. 1944-1947*, Edited by Cornelia Bodea, Iași, Oxford, Portland, The Center for Romanian Studies, 2000, p. 235; Mihail Fărcășanu, *Recomandare* [pentru Adriana Georgescu, în exil], în „Jurnalul literar”, nr. 7-8, aprilie 1998, p. 6; Sorana Gurian, *Viețuitoare condamnată la temniță pe viață*, în „Jurnalul literar”, nr. 7-8, aprilie 1998, p. 7.

³¹ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 130 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 3, f. 290-291).

³² *Ibidem*, p. 132, 138 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 3, f. 220-222, 261-262).

³³ ASRI, fond “D”, dos. 144, f. 44.

³⁴ *Ibidem*, f. 43, 134; Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 175 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 3, f. 64-65).

³⁵ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 138-139 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 3, f. 220-222).

³⁶ Vezi, spre exemplu, articolul lui Niculae Bellu, „T”, în „România liberă”, nr. 330, 1 septembrie 1945, p. 1, 3.

³⁷ Dan Cernovodeanu, *op. cit.*, p. 215.

³⁸ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 44, nota 23 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 6, f. 280).

³⁹ *Ibidem*, p. 28-29, 127, 129, 132, 137-138 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 3, f. 11, 17-18, 97-98, 220-222, 261-262, 290-291).

împuşcat. Aşa să-mi ajute Dumnezeu!”. Nu s-au găsit probe ale acestui jurământ, dar existenţa sa avea să fie recunoscută în timpul anchetei de Remus Ţeţu şi de alţi membri ai organizaţiei⁴⁰. Totuşi, Adriana Georgescu, membră a grupării, neagă în memoriile ei că jurământul ar fi existat⁴¹. Programul organizaţiei prevedea şi posibilitatea demisiilor, dar jurământul rămânea valabil⁴².

Recrutul nu trebuia să cunoască decât pe cel care-l cooptase, precum şi pe cel pe care el însuşi urma să-l atragă în organizaţie. Era vorba de un sistem “în lanţ”⁴³, menit să asigure clandestinitatea. În fapt, doar Remus Ţeţu îi cunoştea pe toţi membrii organizaţiei⁴⁴. Între membrii cei mai importanţi s-au numărat Victor Isac, profesor de liceu, membru PNT⁴⁵, colegi de liceu (doctorandul în Medicină Dan Plopeanu⁴⁶ sau licenţiatul în Drept şi Litere, Alexandru Negrescu⁴⁷), de universitate şi de la Şcoala Militară ai lui Remus Ţeţu (avocaţii Lucian Toma, membru al PNL, îndeplinind funcţia de secretar general al tineretului liberal din sectorul Galben⁴⁸, Radu C. Tănase, fiul celebrului actor satiric Constantin Tănase⁴⁹, şi Adriana Georgescu, fost redactor-şef la *Universul Literar* şi la *Viitorul*, oficiosul PNL⁵⁰) sau Dan Cernovodeanu⁵¹.

Organizaţia “T” a fost o iniţiativă bucureşteană, nucleul ei fiind constituit din membri ai tineretului PNL, recrutaţi de Remus Ţeţu. Acestora li s-au adăugat apoi membri PNT, cel mai important fiind Victor Isac, şeful organizaţiei de tineret PNT Hunedoara, şi tineri social-democraţi⁵². Remus Ţeţu şi-a arătat interesul şi pentru atragerea în organizaţia “T” a unor ofiţeri, activi sau deblocaţi (generalul Corneliu Dragalina, căpitanului Lucian Iarca, de la Marele Stat Major, căpitanul Mihail Chirnoagă şi comandorul Nicolae Bătrănu⁵³, pilot de vânătoare, care se distinsese pe frontul de Răsărit⁵⁴).

Pentru ţinerea legăturilor între membri se utilizau trei tipuri de rapoarte: săptămânale, de executare a misiunii şi excepţionale. Misiunea permanentă consta în înarmarea şi procurarea de acte false⁵⁵. Membrii organizaţiei nu plăteau cotizaţii⁵⁶. Între obligaţii era şi aceea de a-şi procura un pistol, cu care la momentul oportun să se poată acţiona armat⁵⁷. Însă organizaţia nu a trecut niciodată la acţiuni armate, fapt recunoscut

⁴⁰ *Ibidem*, p. 31, 147 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 3, f. 5; vol. 8, f. 2-22).

⁴¹ Adriana Georgescu, *op. cit.*, p. 86-87, 98.

⁴² Petre Ţurlea, *op. cit.*, p. 32, 132 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 3, f. 11, 261-262).

⁴³ Dan Cernovodeanu, *op. cit.*, p. 212.

⁴⁴ Petre Ţurlea, *op. cit.*, p. 31 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 3, f. 11).

⁴⁵ *Ibidem*, p. 29 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 3, f. 29).

⁴⁶ *Ibidem* (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 3, f. 60).

⁴⁷ *Ibidem*; era nepotul lui Constantin (Bebe) Brătianu, ceea ce a dat speranţe că va putea să-l influenţeze pe acesta în favoarea organizaţiei “T”. Mai fusese coleg de clasă (e vorba de clasa specială) cu regele Mihai, considerându-se că-l va putea informa pe acesta despre existenţa şi activitatea organizaţiei.

⁴⁸ *Ibidem*.

⁴⁹ *Ibidem*, p. 30, 132 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 3, f. 60, 261-262).

⁵⁰ Declaraţia Adrianei Georgescu Cosmovici, în Nicolae Rădescu, *Munca forţată în România*, Cuvânt înainte de Mihail Fărcăşanu, Bucureşti, Editura “Jurnalul literar”, 2000 [1952], p. 56.

⁵¹ *Ibidem*, p. 129 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 3, f. 290-291); Dan Cernovodeanu, *op. cit.*, p. 212. Vezi şi Stelian Neagoe, *op. cit.*, p. 151-155; ambii fuseseră împreună la Ministerul Producţiei de Război, R. Ţeţu ca şef de cabinet al ministrului Constantin (Bebe) Brătianu, iar Cernovodeanu ca şef de cabinet al subsecretarului de stat Constantin Zamfirescu.

⁵² Dan Cernovodeanu, *op. cit.*, p. 213.

⁵³ Petre Ţurlea, *op. cit.*, p. 30 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 3, f. 38-40, 60).

⁵⁴ Dan Cernovodeanu, *op. cit.*, p. 213.

⁵⁵ Petre Ţurlea, *op. cit.*, p. 31 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 3, f. 11).

⁵⁶ *Ibidem*, p. 134 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 3, f. 261-262).

⁵⁷ *Ibidem*, p. 129, 132 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 3, f. 261-262, 290-291). Vezi şi Dan Cernovodeanu, *op. cit.*, p. 214.

și de autorități în timpul cercetărilor⁵⁸. Pe lângă pistol, s-a mai prevăzut ca fiecare membru să-și mai facă rost de un buletin de populație pe alt nume, pentru eventualitatea deconspirării și a urmăririi de către poliție⁵⁹. În momentul în care membrii organizației au ajuns să se cunoască, ei erau constituiți în (subdiviziunile de sus în jos) “coloane”, “birouri”, “oficii”, “secții” și “cercuri”⁶⁰. În privința modelului organizației sale, Remus Țețu avea să declare ulterior că, în condițiile în care nu se mai putea face nimic în mod deschis, se inspirase din ziarele de stânga care apăreau în perioada ilegalității⁶¹. Potrivit unor informații, Țețu lăsa să se înțeleagă că “T” făcea parte “dintr-o organizație mai mare, care are în fruntea ei un focar de conducere”. Pentru a insufla membrilor reușita acțiunii, el spunea că aderaseră militari, iar organizația dispunea de depozite de arme. Reiese din documente că măcar unii membri credeau în cele susținute de Țețu⁶².

Serviciile represive aveau să insiste pe faptul că, prin tipul de organizare și prin cooptarea membrilor în mod mistic, inclusiv jurământul, organizația “T” se asemena cu Mișcarea Legionară⁶³, ceea ce fără îndoială era complet eronat. Nu este întâmplător că în actele pregătitoare ale procesului avea să se noteze că la unii membri ai “Tinerimii Libere” și ai organizației “T” s-a descoperit “material legionar”, fără însă a se preciza despre ce era vorba⁶⁴. Menționăm că în aceste organizații, spre deosebire de altele din largă rezistență anticomunistă, nu a activat nici măcar un singur membru sau fost membru al Mișcării Legionare, nici măcar în actele anchetei sau ale procesului neapărând asemenea mențiuni. În schimb, presa comunistă avea să facă o adevărată obsesie pentru această falsă filiație⁶⁵.

O consfătuire a membrilor organizației “T” a avut loc la începutul lunii iunie 1945 la Facultatea de Drept, în sala Asociației Sportive “Dreptul”, de la Universitatea București. Convocarea a fost făcută prin telefon sau direct de către Remus Țețu. Au participat 19-20 de membri ai grupării. S-a discutat despre: 1) scoaterea unei gazete (“ziarul de buzunar” sau “manifestul”, în alte surse), oficios al organizației; 2) posibilitatea retragerii membrilor în munți (referirile erau mai ales la Munții Făgăraș), la semnalul lui Țețu urmând a se constitui acolo centre de rezistență. Centrele de rezistență ar fi urmat să ia ființă în cazul izbucnirii unui război între anglo-americani și sovietici. Armamentul trebuia capturat de la depozitele militare sau procurat din depozitele organizației și de la ofițerii de Stat Major care ar fi fost membri sau sprijinitori ai mișcării subversive; 3) înființarea unui post clandestin de radio (pentru instalarea acestuia erau avute în vedere Bucureștiul, Balta Dunării sau Munții Carpați) ce urma să fie folosit de opoziție⁶⁶. Desigur, toate acestea presupuneau depășirea fazei strict bucureștene a organizației și extinderea în țară, ceea ce s-a și hotărât⁶⁷. Însă ultimele două puncte nu au fost puse niciodată în practică⁶⁸.

⁵⁸ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 147 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 8, f. 2-22).

⁵⁹ Dan Cernovodeanu, *op. cit.*, p. 212.

⁶⁰ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 26 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 6, f. 11, 16-19); Dan Cernovodeanu, *op. cit.*, p. 213.

⁶¹ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 32 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 3, f. 25-27).

⁶² *Ibidem*, p. 130 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 3, f. 290-291).

⁶³ ASRI, fond “D”, dos. 144, f. 45, 135.

⁶⁴ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 151 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 8, f. 2-22).

⁶⁵ Vezi, spre exemplu, *Capturarea a două organizații teroristo-fasciste. Rolul Generalului Rădescu și al partidelor istorice. Alte complicități*, în „Scânteia”, nr. 313, 30 august 1945, p. 1, 3; *Descoperirea organizației teroriste fasciste «T»*, în „România liberă”, nr. 328, 30 august 1945, p. 1-2; M. G., *De la Legiune la «T»*, în „România liberă”, nr. 329, 31 august 1945, p. 1.

⁶⁶ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 129-130, 133, 138-139, 148 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 3, f. 220-222, 261-262, 290-291; vol. 8, f. 2-22).

⁶⁷ Dan Cernovodeanu, *op. cit.*, p. 213.

⁶⁸ ASRI, fond “D”, dos. 144, f. 45; Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 148 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 8, f. 2-22).

III.3. Programul organizației “T”. Ziarul *Văpaia*

Organizația “T” avea la bază un număr de 30 de principii, concepute de Remus Țețu (publicate ulterior în nr. 1 al *Văpăii*). Se afirma că fundamentul ideologic al grupării era “liberalismul social”. Regele era considerat simbolul națiunii. Organizația apăra familia, garanta proprietatea, respingea inegalitățile rasiale, intoleranța religioasă, sprijinea formarea unui stat evreiesc, lupta pentru propășirea socială, pentru înfăptuirea de reforme, însă numai ca urmare a cercetării riguroase a realităților, nicidecum “din imaginația bolnavă a aventurierilor demagogi”. Structura politică internă trebuia să fie “opera reprezentanților poporului, indicați prin alegeri libere”. Regimurile ajunse la putere pe alte căi decât votul universal și secret nu erau recunoscute de organizația “T”. Singurul ei dușman era “autoritarismul dictatorial și despotic, orice haină ar îmbrăca și ori de unde ar veni”⁶⁹. Din toate aceste principii putem distinge o concepție specifică național-liberalismului. Naționalismul jucase un rol important în liberalismul politic profesat în România ultimului secol, așa încât acest aspect nu este surprinzător nici pentru perioada imediat postbelică. Probabil pentru a evita acuzele de șovinism, antisemitism ș.a.m.d., devenite pentru comuniști, în acei ani, printre metodele preferate de combatere a adversarilor în spațiul public, s-a afirmat expres că organizația nu împărtășea astfel de idei⁷⁰.

Pentru a-și promova concepțiile, organizația a editat ziarul clandestin *Văpaia*⁷¹, redactat de Remus Țețu⁷². Inițial s-a considerat că în vederea lansării s-ar putea folosi pentru publicitate afișe mari și mici cu un “T” mare sau o altă reclamă în legătură cu o cremă “T”. S-a renunțat însă la un asemenea plan, trecându-se direct la publicarea ziarului⁷³.

Din primele sume obținute, ca urmare a vânzării unor bijuterii de familie, s-au cumpărat literele, hârtia și o mașină Boston, după unele informații plasată în locuința unor cunoștințe sau chiar a lui Țețu, pe care acesta a împrumutat-o și lui Victor Isac în vederea multiplicării declarațiilor făcute presei străine de către Iuliu Maniu. În tipografia improvizată au lucrat Remus Țețu, Victor Isac, Traian Vărășteanu, Ispir Fălcoianu, Nicu Georgescu. Ziarul a fost imprimat în 1.500-2.000 de exemplare⁷⁴. Din sursele de arhivă rezultă că din *Văpaia* a apărut doar un singur număr, la 5 iulie 1945⁷⁵, care avea drept deviză “Pentru Țară, Rege, Libertate”⁷⁶, în vreme ce un martor afirma că s-au scos mai multe numere din acest ziar⁷⁷.

Numărul din 5 iulie 1945 conținea un editorial, cele 30 de principii ale organizației, lozinci, informații interne și externe etc.⁷⁸. În editorialul scris de Remus Țețu, foarte critic la adresa guvernului Groza, se atrăgea atenția că membrii organizației nu trebuiau căutați în formațiunile politice, deși dețineau “posturi înalte în toate partidele și instituțiile de stat și particulare”. Se motiva lupta prin faptul că “țara, încăpută pe mâna unor iresponsabili, este în plină teroare”. Dorințele organizației erau limpede formulate:

⁶⁹ ASRI, fond “D”, dos. 144, f. 134; Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 26-28.

⁷⁰ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 26-28.

⁷¹ *Ibidem*, p. 129 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 3, f. 290-291).

⁷² ASRI, fond “D”, dos. 144, f. 45, 134.

⁷³ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 139 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 3, f. 220-222).

⁷⁴ ASRI, fond “D”, dos. 144, f. 45, 134; Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 32, 146 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 3, f. 25-27, 31-37; vol. 8, f. 2-22).

⁷⁵ ASRI, fond “D”, dos. 144, f. 45.

⁷⁶ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 44, nota 25.

⁷⁷ Dan Cernovodeanu, *op. cit.*, p. 213.

⁷⁸ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 32 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 3, f. 31-37).

“Dorim libertate și democrație în fapt. Dorim libertatea absolută a presei și a întrunirilor. Dorim alegeri libere sub un cabinet cu administrație neutră și jandarmerie reînființată sau sub controlul unei misiuni aliate, în plină reprezentare. Dorim angrenarea noastră efectivă în ordinea aliată, pe care o sperăm justă. Dorim prietenie strânsă cu Aliții, iar cu Rusia optimă vecinătate și colaborare intimă. Dorim respectarea drepturilor noastre de stat național și independent. Dorim dispariția dictaturii. Dorim, în fine, îndepărtarea aceluia care, monopolizând prietenia cu Rusia, compromit, prin nepriceperea și brutalitatea lor, o veritabilă apropiere”⁷⁹; “Dorim respectarea drepturilor noastre ca stat național și independent”; “Independența statului, libertățile poporului, așezămintele naționale sunt de fapt desființate. Dreptul de guvernare și autonomia țării au fost vital încălcate”. De asemenea, se produsese anarhizarea administrației și a armatei “pentru a sabota Armistițiul și a păstra o porțiță deschisă intervenției străine”⁸⁰. În pofida concepțiilor preponderent și explicit liberale promovate de organizație, autoritățile aveau să considere că aceasta avea “un caracter naționalist”⁸¹. De fapt, dacă exista vreo înclinație împotriva vreunei țări – și fără îndoială că da – atunci era vorba de Uniunea Sovietică, ca urmare a faptului că aceasta ocupa România și devenise clar că era implicată masiv în impunerea comunismului în țară. Mai ales știrile interne și externe publicate în *Văpaia* erau îndreptate contra URSS, ceea ce nu putea decât să nemulțumească un guvern a cărui lipsă de legitimitate era evidentă și care nu ar fi rezistat fără sprijinul Kremlinului. În articolul “Spre un nou război”, din același oficios, se nota: “În fundul sufletului nu mai dorește nimeni război, doar că rușii vor o pace rusească [...] Deocamdată bătrâna Europă, de mână cu tânăra Americă, așteaptă sigure de sine ca omenirea să se sature de stânga așa cum s-a săturat de dreapta [era vorba de extreme, desigur, nota D.D.]”. Toate acestea îi determinau pe autori să dea “ca foarte probabil conflictul între foștii Aliți”⁸².

Din motive care nu erau clar exprimate, evreii erau îndemnați să ia exemplul de la dr. Filderman și “să-și potolească cosângenii veniți peste noapte să conducă țara”, în caz contrar sentimentele de ostilitate împotriva acestei minorități putând lua amploare⁸³. Această avertizare ar putea fi considerată (și probabil nu chiar fără temeii) antisemită, includerea ei în paginile *Văpăii* fiind probabil legată de vizibilitatea, după 23 august 1944 și mai ales după 6 martie 1945, a unor etnici evrei în spațiul politic de extremă stânga, în special în rândurile comuniștilor (cel mai cunoscut caz era al Anei Pauker⁸⁴), și în serviciile represive românești după 6 martie 1945 (unii dintre aceștia erau în fapt agenți sovietici, spre exemplu Alexandru Nicolșki⁸⁵).

Văpaia era dată membrilor organizației (Victor Isac a primit 200 de exemplare, lui Dan Cernovodeanu i s-au dat câte 20 de exemplare în două rânduri, lui Lucian Toma 20-30 de exemplare etc.), aceștia distribuind-o în București și în țară prin intermediul

⁷⁹ ASRI, fond “D”, dos. 144, f. 46; Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 32-33 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 3, f. 31-37).

⁸⁰ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 144-145 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 8, f. 2-22).

⁸¹ ASRI, fond “D”, dos. 144, f. 134.

⁸² *Ibidem*, f. 46, 134-135; Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 144 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 8, f. 2-22).

⁸³ ASRI, fond “D”, dos. 144, f. 46; Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 33-34, 145 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 3, f. 31-37; vol. 8, f. 2-22).

⁸⁴ Robert Levy, *Gloria și decăderea Anei Pauker*, Traducere de Cristina Pupeza și Ioana Gagea, Iași, Editura Polirom, 2002; Pavel Câmpeanu, *Ceaușescu, anii numărătorii inverse*, Iași, Editura Polirom, 2002, capitolul V, “Cazul Ana Pauker”, p. 151-195.

⁸⁵ Alexandru Nicolșki, în „Memoria”, nr. 9, septembrie 1993, p. 123; Marius Oprea (editor), *Banalitatea răului. O istorie a Securității în documente. 1949-1989*, Studiu introductiv de Dennis Deletant, Iași, Editura Polirom, 2002, p. 562-564.

cunoștințelor, rudelor, prietenilor și foștilor colegi de facultate⁸⁶. Așa a procedat Dan Cernovodeanu, care însă în anchetă avea să facă o figură deosebită, refuzând să destăinuie numele persoanelor care îi făcuseră acest serviciu⁸⁷. Alții au preferat să distrugă prin ardere exemplarele primite în vederea distribuirii. Ziarul a circulat cel puțin între membrii tineretului liberal. Dintr-o declarație în anchetă reieșea că, la una din întrunirile tinerilor liberali, *Văpaia* a fost citită în grupuri⁸⁸.

IV. Colaborarea între organizațiile “T” și “Tinerimea Liberă”

În urma anchetelor, autoritățile au susținut că organizațiile anticomuniste “T” și “Tinerimea Liberă” au ajuns să colaboreze, legătura între ele fiind realizată de profesorul Victor Isac, membru al PNT. În acest mod, scopurile “Tinerimii Libere” erau și ale organizației “T”, iar manifestele și ziarul *Văpaia* se difuzau în rândurile membrilor ambelor grupări⁸⁹. Mai mult chiar, într-un referat al Serviciului Special de Informații, din 11 august 1945, se nota că “organizația «T» înglobase în ea și «Tinerimea Liberă»”⁹⁰.

V. Arestările

Cele două organizații au fost descoperite de autorități în iulie 1945⁹¹, s-a afirmat că din cauza trădării⁹². Arestările au fost făcute de către poliția de Siguranță. Comisari însoțiți de agenți s-au prezentat la domiciliile celor avuți în vedere (24 de membri din “Tinerimea Liberă”, 35 de aderenți de la organizația “T”) uneori cu ordine discutabile, procedând la percheziții și la ridicarea urmărilor, sub pretextul că trebuiau să dea declarații la sediul Siguranței Generale⁹³. Locațiile în care erau ținuți arestații au fost păstrate secrete, apropiații lor neobținând nici un răspuns acceptabil atunci când băteau la porțile instituțiilor statului. Generalul Constantin Popescu, directorul general al Siguranței, i-a spus generalului Gh. Negrescu, tatăl lui Alexandru Negrescu, reținut, că fiul său nu se afla în arestul Ministerului de Interne, dar că “regretă că în România nu se găsește o Siberie, unde să fie trimiși toți cei zăpăciți, ca să le vină mîntea la cap, dar se va înființa”⁹⁴. S-a aflat, totuși, că tinerii arestați se găseau în închisori și erau supuși la “un regim foarte riguros”⁹⁵.

Ancheta s-a desfășurat sub coordonarea lui Alexandru Nicolski (“omul-șobolan”, potrivit expresiei Adrianei Georgescu)⁹⁶, din corpul Detectivilor, personaj care începuse să fie cunoscut după 6 martie 1945 pentru brutalitatea sa ieșită din comun, mărturisirile dorite de autorități, inclusiv false, fiind smulse prin forță. În cele trei săptămâni cât

⁸⁶ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 34-35, 130-131 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 3, f. 31-37, 290-291). Vezi și Dan Cernovodeanu, *op. cit.*, p. 214.

⁸⁷ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 130-131 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 3, f. 290-291). Vezi și Dan Cernovodeanu, *op. cit.*, p. 214.

⁸⁸ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 133 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 3, f. 262-262).

⁸⁹ ASRI, fond “D”, dos. 144, f. 44, 135; Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 146, 150-151 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 8, f. 2-22).

⁹⁰ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 39-40 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 12, f. 62).

⁹¹ ASRI, fond “D”, dos. 144, f. 43; Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 141 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 8, f. 2-22).

⁹² Dan Cernovodeanu, *op. cit.*, p. 213.

⁹³ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 135 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 2, f. 127).

⁹⁴ *Ibidem*, p. 135-136 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 2, f. 127).

⁹⁵ *Ibidem*, p. 136 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 2, f. 127). Vezi și Dan Cernovodeanu, *op. cit.*, p. 213.

⁹⁶ Adriana Georgescu, *op. cit.*, p. 115.

fuseseră la discreția temutului tortionar, deținuții au fost constrânși să dea “declarații compromițătoare, favorabile tezei de implicare a partidelor de opoziție, cât și a generalului Rădescu”. Pentru a se obține asemenea mărturisiri, reținuții au avut parte de diferite torturi, fetele din lot fiind violate, despre una spunându-se că ar fi rămas chiar gravidă⁹⁷. Numeroase familii importante din București erau îngrijorate de arestarea membrilor organizațiilor “Tinerimea liberă” și “T”, întrucât mulți dintre cei reținuți erau copiii sau rudele lor⁹⁸. Ca urmare a protestelor venite din partea rudelor celor inculpați, precum și a avocaților acestora, lotul în integralitatea sa a fost transferat la închisoarea Uranus, din subordinea Curții Marțiale, la 5 septembrie 1945⁹⁹.

VI. Scopul autorităților: încercarea de compromitere a opoziției politice

Unii dintre acuzați aveau să declare în cursul anchetelor, cel mai probabil datorită torturilor, că își făcuseră “impresia că în spatele organizației «T» sunt partidele Național Liberal și Național Țărănesc”, pe considerentul că activitățile grupării necesitau cheltuieli mari, iar membrii nu plăteau cotizații. Se “bănuia” că printre șefii mari ai organizației se aflau generalul Rădescu, profesorul Gh. Brătianu “și alții de talia acestora”. S-a mai spus că Țețu le-a “dat de înțeles” membrilor că organizația ar fi fost “susținută din afară de anumite cercuri”. Într-o declarație avea să se noteze chiar că Țețu ar fi afirmat în mai 1945 că organizația fusese înființată la cererea Intelligence Service-ului (serviciul secret britanic), acesta sprijinind-o din toate punctele de vedere¹⁰⁰. Desigur, fabulațiile de mai sus aveau darul de a discredita, în primul rând, partidele politice de opoziție, dar și de a-i incrimina, subliminal, pe occidentali.

Cel puțin unul din cei anchetați ulterior avea să declare că fondurile necesare editării ziarului *Văpaia*, inclusiv pentru procurarea materialelor (mașină de tipărit, litere, cerneală, hârtie etc.), au fost obținute de la conducerea PNL și PNT, dar și de la anglo-americi¹⁰¹. Pentru implicarea, fie și în plan secund, a misiunilor străine în activitatea acestor organizații aveau să se invoce și cărțile de vizită ale unor persoane din Misiunea Britanică, găsite cu ocazia perchezițiilor asupra unor social-democrați, arestați și inculpați. De fapt, acestea fuseseră primite odată cu vizita pe care social-democrații o făcuseră la sediul Misiunii cu ocazia victoriei în război, pentru a-i felicita pe britanici¹⁰².

Potrivit unor declarații ale celor anchetați, despre existența organizației “T” ar fi știut conducerea PNL și PNT. Dintre liberali ar fi aflat: Constantin I. Brătianu, Bebe (Constantin) Brătianu, profesorul Danielopol, Mihail Romniceanu, Gheorghe Brătianu, George Fotino, Mihail Fărcășanu etc. Victor Isac i-ar fi informat pe Iuliu Maniu, Ion Mihalache, Ovidiu Răureanu etc. Tot în declarații au fost menționați ca știind despre organizație și unii dintre apropiații lui Constantin Titel Petrescu și chiar doi membri ai conducerii Uniunii Tineretului Comunist¹⁰³. Serviciile represive ale statului își infil-

⁹⁷ C. V. R. Schuyler, *Misiune dificilă. Jurnal (28 ianuarie 1945 – 20 septembrie 1946)*, Cuvânt înainte de Dumitru Cioflină, Ediție îngrijită de Alexandru Oșca și Mircea Chirițoiu, Autorii notelor: Eftimie Ardeleanu, Mircea Chirițoiu, Alexandru Oșca, Vasile Popa, Traducere de Sorana Georgescu-Gorjan și Alina Petricel, București, Editura Enciclopedică, 1997, p. 197; Dan Cernovodeanu, *op. cit.*, p. 214.

⁹⁸ C. V. R. Schuyler, *op. cit.*, p. 197.

⁹⁹ Dan Cernovodeanu, *op. cit.*, p. 216.

¹⁰⁰ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 134, 137, 140 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 3, f. 220-222, 262 ș.u.).

¹⁰¹ *Ibidem*, p. 139 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 3, f. 220-222).

¹⁰² Adriana Georgescu, *op. cit.*, p. 113-114; Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 89-94, 149 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 8, f. 2-22).

¹⁰³ *Ibidem*, p. 37, 47, nota 46 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 3, f. 57-58, 69-71; vol. 8, f. 21).

traseră informatorii în interiorul partidelor de opoziție, obținând astfel informații cu privire la acțiunile acestora. Unii dintre acești informatori erau cunoscuți de către liderii acestor partide, care îi lăsașu pe unii să-și continue activitatea, pentru că oricum îi știau, având astfel posibilitatea să se ferească de ei¹⁰⁴. Într-o declarație dată în anchetă, Dan Cernovodeanu spunea că a primit însărcinarea din partea lui Remus Țețu de a informa de existența organizației pe Constantin (Bebe) Brătianu, fruntaș PNL, și pe Mircea Ionnițiu, secretarul personal al regelui, cu care fusese coleg de școală, ceea ce s-a și întâmplat. Cernovodeanu avea să adauge în anchetă că amintitele persoane “au dezaprobat cu totul această acțiune”¹⁰⁵. În mod sigur ultima aserțiune a fost făcută cu scopul de a feri de complicații PNL și Palatul Regal. Fără îndoială că declarațiile din anchetă au fost date sub o presiune teribilă, iar Dan Cernovodeanu a fost unul dintre cei care a încercat să ascundă unele informații. Însă după căderea comunismului nu mai exista nici un pericol, ceea ce i-a oferit posibilitatea să relateze fără teamă despre experiența sa în legătură cu organizația “T”. Printre altele, el a mărturisit că imediat ce a fost recrutat în organizație a ținut să-l înștiințeze despre acest fapt pe unchiul său, Constantin (Bebe) Brătianu. Acesta i-a spus că înțelege pornirea tinerilor din organizație, dar că “oficial partidul său [Partidul Național Liberal, nota D.D.] nu o poate încuraja, deoarece aceasta ar constitui un motiv ideal pentru regimul comunist de la conducere să acuze PNL de sprijin al unei organizații subversive ce ar intenționa să provoace o răsturnare a guvernului Groza și eventual un război civil, care ar pune în pericol siguranța statului”. Tot Dan Cernovodeanu relatează că liderii partidelor istorice, adică Dinu Brătianu și Iuliu Maniu, dar și Constantin Titel Petrescu (?), erau “foarte discret informați de evoluția și activitatea membrilor formației «T», dar oficial nu trebuiau să aibă vreo cunoștință de existența acesteia”. De asemenea, Cernovodeanu i-a mai destăinuit existența organizației și lui Mircea Ionnițiu, fost coleg în “clasa palatină”¹⁰⁶ și secretarul particular al regelui Mihai, cu scopul de a-l informa pe acesta din urmă despre crearea organizației, scopurile și activitatea ei. Ionnițiu s-a arătat interesat de constituirea organizației “T”, dând asigurări că îl va informa pe rege, așteptând și alte informații în acest sens. Suveranul era preocupat și el de activitatea organizației “T”, “transmițându-ne prin Mircea Ionnițiu că, în caz de necesitate, era dispus, pentru reuniuni sau chiar pentru depozitare de armament, să ne pună la dispoziție unele din reședințele sale de vânatoare din Ardeal. Totul, bineînțeles, în cea mai desăvârșită discreție, regele oficial ignorând integral existența organizației «T»”. De altfel, subiectul a fost ocolit cu premeditare de anchetatori, nedorindu-se implicarea suveranului în nici un fel¹⁰⁷.

Cunoscându-se că Adriana Georgescu fusese șefa de cabinet a lui Nicolae Rădescu, s-a făcut mare caz de acest amănunt, încercându-se compromiterea generalului¹⁰⁸. În încheierea referatului pe care l-a întocmit la 24 august 1945, comisarul șef de poliție Gheorghe Bulz nota: “aceste organizații [“Tinerimea Liberă” și “T”, nota D.D.] aveau numai în aparență șefii indicați, căci în fond sunt indicii serioase că conducerea [sic!] revenea generalului Rădescu, care nu numai că avea legături indirecte pentru

¹⁰⁴ *Ibidem*, p. 114-115, nota 92 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 9, f. 251-252; vol. 10, f. 251).

¹⁰⁵ *Ibidem*, p. 131 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 3, f. 290-291).

¹⁰⁶ Pentru perioada liceului, în care Marele Voievod de Alba-Iulia (viitorul rege Mihai), Mircea Ionnițiu, Dan Cernovodeanu ș.a. au fost colegi într-o clasă specială, vezi Mircea Ionnițiu, *Amintiri și reflecțiuni*, București, Editura Enciclopedică, 1993, p. 24-25.

¹⁰⁷ Dan Cernovodeanu, *op. cit.*, p. 212, 214.

¹⁰⁸ *Ibidem*, p. 214.

fiecare din cele două organizații, anume prin Adriana Georgescu cu Organizația «T» și prin Darius Teodosiu cu Organizația «Tinerimea Liberă». Cu prima organizație a avut și legături directe, prin avocatul Remus Țețu, în prezența consilierului Șerbănescu și Adrianei Georgescu»¹⁰⁹.

O mare atenție a fost acordată în timpul anchetei liderilor social-democrați disidenți arestați. Ion Flueraș a fost supravegheat de serviciile secrete românești încă dinainte de 6 martie 1945, în condițiile în care el se manifesta împotriva comunismului de inspirație moscovită, se pronunța pentru colaborarea cu partidele democratice și pentru apărarea intereselor muncitorimii pe cale parlamentară¹¹⁰. Ion Flueraș a avut în iunie-iulie 1945 contacte cu Partidul Național-Liberal (spre exemplu, la 12 iunie 1945, cu Dinu Brătianu, la o conferință pe care acesta a ținut-o chiar la el acasă) și cu Partidul Național Țărănesc (în iulie 1945, Flueraș și Iosif Jumanca, un alt cunoscut lider social-democrat de origine ardeleană, au făcut o vizită la sediul țărăniștilor, unde au purtat discuții cu Nicolae Lupu)¹¹¹. Oamenii Moscovei s-au folosit de acest proces pentru a implica pe unii din lideri social-democrați disidenți emblematici și, probabil, pentru a da un semnal tuturor “tovarășilor” de drum care șovăiau în a-i urma fără condiții. Așa s-a întâmplat cu bătrânii militanți Ioan Flueraș, Lazăr Măglașu și Antim Boghea, aceștia fiind acuzați că ar fi finanțat organizațiile subversive și publicarea *Văpăii*¹¹².

Partidele istorice nu au rămas indiferente la arestarea de către serviciile represive a unora din membrii lor. Într-o notă a SSI, din 29 august 1945, se preciza că Iuliu Maniu și Dinu Brătianu stabiliseră cu puțin timp înainte “întocmirea unor memorii în legătură cu arestarea unor membri ai tineretului partidelor Liberal și Național Țărănesc și implicarea lor într-o organizație teroristă. Memoriile vor fi prezentate Justiției militare. În același timp, s-a adus la cunoștință [...] misiunilor engleză și americană, printr-un memoriu al domnilor Iuliu Maniu și Dinu Brătianu, menținerea sub stare de arest, fără cercetarea Justiției, timp de șapte săptămâni, a numeroși cetățeni, fiindcă fac parte din cele două partide”. În aceeași notă se preciza că un memoriu în aceeași problemă fusese înaintat americanilor și de către generalul Nicolae Rădescu¹¹³. În special în interiorul PNL au existat numeroase discuții cu privire la arestarea, anchetarea și viitorul proces al organizației “T”. Conducerea liberalilor a fost rezervată în aprecieri, dar unele grupuri de al doilea plan din partid au fost foarte critice la adresa lui Remus Țețu, această atitudine fiind foarte probabil o consecință a disputelor lăuntrice inerente unei formațiuni politice. Cert este că mai ales PNL și-a mobilizat forțele pentru apărarea tinerilor săi membri intrați pe mâna autorităților, atât în perioada anchetelor, cât și în timpul procesului¹¹⁴.

În anchete avea să apară chiar ideea că organizația “T” își propusese asasinarea miniștrilor comuniști (erau nominalizați Teohari Georgescu și Gheorghe Gheorghiu-Dej) din cabinetul Groza, precum și a membrilor Comitetului Central al Partidului Comunist din România (între cei amintiți se găseau Ana Pauker, Vasile Luca și Emil Bodnăraș)¹¹⁵.

¹⁰⁹ *Ibidem*, p. 151 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 8, f. 2-22).

¹¹⁰ *Ibidem*, p. 19-20 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 9, f. 167-171).

¹¹¹ *Ibidem*, p. 21-22 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 9, f. 176-180, 187).

¹¹² Dan Cernovodeanu, *op. cit.*, p. 213.

¹¹³ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 83 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 9, f. 236).

¹¹⁴ *Ibidem*, p. 81-88 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 9, f. 244-245, 253; vol. 12, f. 53-65, 78-79, 81, 247-248, 251, 256, 259, 264-265).

¹¹⁵ ASRI, fond “D”, dos. 144, f. 45; Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 137-138, 140, 148 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 3, f. 220-222; vol. 8, f. 2-22); Adriana Georgescu, *op. cit.*, p. 88.

Pentru a avea un câștig de imagine, pentru a lovi în opoziția politică, autoritățile au demarat, de la sfârșitul lunii august 1945, o adevărată campanie mediatică împotriva celor inculpați în procesul organizației „T”, înainte ca procesul propriu-zis să fi început. În prim plan s-au aflat jurnalele comuniste „Scânteia” și „România liberă”, ale căror articole erau uneori identice, ceea ce dovedea existența unui centru coordonator¹¹⁶. Sovieticii și-au manifestat și ei interesul pentru procesul tinerilor opozanți din România, radio Moscova transmițând numeroase comentarii procomuniste în acest sens, preluate și la București¹¹⁷.

Generalul Schuyler avea să noteze în jurnalul său (la 10 septembrie 1945): “Se pare că intenția guvernului este de a da amploare acestui eveniment, mult peste adevărata sa importanță și, prin mărturii false, de a-i implica pe Maniu, Brătianu, Rădescu și alți lideri [din opoziție]”¹¹⁸. La 11 septembrie 1945, același oficial american scria: “Bănuim că majoritatea acuzaților, dacă nu chiar toți, vor fi declarați vinovați, iar la convorbirile din cadrul Consiliului miniștrilor de la Londra acest verdict va fi folosit drept dovadă că Partidele Național Țărănesc și Liberal sunt organizații periculoase și că vor trebui desființate. Am mai aflat că va fi judecat și un al doilea grup de îndată ce primul va fi fost condamnat și că este foarte posibil ca din cel de-al doilea grup să facă parte Maniu, Brătianu și Rădescu”¹¹⁹.

Înainte de proces, inculpații aveau să afle că liderii opoziției democratice înțeleseseră că “arestându-i pe membrii tineri ai partidelor lor, comuniștii vor să arate opiniei publice internaționale că aceste partide îi învață pe membrii lor metodele fasciste și astfel să le discrediteze [...] E un proces înscenat pentru uzul străinătății”. Aflând că va avea loc un proces, arestații au intrat în zona optimismului, fapt evidențiat și de cântarea imnului național după mutarea lor împreună în închisoarea Curții Marțiale¹²⁰.

VII. Procesul

VII.1. Un barometru al confruntării dintre autorități și opoziția politică

Dosarele anchetei au fost înaintate Parchetului Curții Marțiale a Comandamentului Militar al Capitalei pe 28 august 1945. Pe lista anchetatorilor erau trecute 40 de nume, doar o singură persoană nefiind arestată, Darius Teodosiu. În fața instanței urmau a fi trimiși 21 de membri ai “Tinerimii Libere” și 19 ai organizației “T”¹²¹. Exceptându-i pe cei trei socialiști (Flueraș, Măglașu și Boghea), oameni mai în vârstă, ceilalți inculpați nu aveau mai mult de 30 de ani, în majoritate studenți la Drept sau la Politehnică¹²².

¹¹⁶ *Capturarea a două organizații teroristo-fasciste. Rolul Generalului Rădescu și al partidelor istorice. Alte complicități*, în „Scânteia”, nr. 313, 30 august 1945, p. 1, 3; *Pleava*, în „Scânteia”, nr. 314, 31 august 1945, p. 1; *Cum activa organizația «T». Declarațiile teroristului Remus Țețu. Originea organizației «T». Rădescu demascat de complicități săi*, în „Scânteia”, nr. 315, 1 septembrie 1945, p. 1, 4; *Cine finanța organizațiile teroriste*, în „Scânteia”, nr. 316, 2 septembrie 1945, p. 1, 2; *Descoperirea organizației teroriste fasciste «T»*, în „România liberă”, nr. 328, 30 august 1945, p. 1-2; M. G., *De la Legiune la «T»*, în „România liberă”, nr. 329, 31 august 1945, p. 1; *Niculae Bellu, «T»*, în „România liberă”, nr. 330, 1 septembrie 1945, p. 1, 3; *Cine finanța organizația teroristă «T»*, în „România liberă”, nr. 331, 2 septembrie 1945, p. 1, 4; *Tineretul român se desolidarizează de teroriștii din organizația «T». Un comunicat al Comitetului Central al tineretului progresist*, în „România liberă”, nr. 331, 2 septembrie 1945, p. 1.

¹¹⁷ Andreea Georgescu, *op. cit.*, p. 105.

¹¹⁸ C. V. R. Schuyler, *op. cit.*, p. 197.

¹¹⁹ *Ibidem*, p. 198-199.

¹²⁰ Adriana Georgescu, *op. cit.*, p. 100.

¹²¹ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 50-51 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 1, f. 2-3, 6-26).

¹²² Adriana Georgescu, *op. cit.*, p. 108.

Ancheta se desfășurase în grabă, cercetările dovedindu-se nefinalizate, fapt recunoscut și de magistrați. Spre exemplu, maiorul magistrat Iorgu Popescu avea să noteze în referatul introductiv din 31 august 1945: “Cercetările sunt incomplete, unii învinuiți au dispărut, unii nu au fost cercetați și este o strânsă conexiune a faptelor ce li se impută”¹²³. Însă autoritățile doreau să utilizeze procesul ca un mijloc de compromitere a partidelor politice și de atenționare a populației că nu glumea. Prim procurorul militar, colonelul magistrat Barbu Dimescu, dădea o explicație la 5 septembrie 1945: “În cauza privitoare la organizațiile «T» și «Tinerimea Liberă», s-a constatat că cercetările sunt incomplete, majoritatea învinuiților fiind neidentificați și necercetați. Ca urmare, s-a dispus soluționarea cauzei numai în ce privește pe acei 39 de învinuiți înaintați în stare de arest, ca un prim lot, pentru satisfacerea principiului de exemplaritate și celeritate în materie de represiune penală”¹²⁴.

Pentru apărarea inculpaților s-au oferit 73 de avocați, cei mai mulți dintre aceștia fiind liberali, dar și țărăniști sau apolitici: colonel Dumitru T. Lungescu, I. Metapadof, colonel Părăianu, Adrian Grigoropol, Ilie Mateescu etc. În mare parte, ei aveau să dovedească profesionalism, punând nu o dată în încercătură completul de judecată¹²⁵. Însă grupul avocaților apărării nu era un bloc. Cel puțin unul dintre ei, cunoscut sub indicativul “Victor”, era informator al Serviciului Special de Informații. O notă a SSI, din 10 septembrie 1945, conținea următoarea mențiune: “Informatorul nostru Victor a fost solicitat să se înscrie printre cei circa 70 de apărători ai procesului lui Țețu. Nu poate refuza această cerere și el nu va vorbi nimic la apărare. Va figura numai printre cei înscriși. Victor mi-a cerut aprobarea și i-am dat-o”, preciza ofițerul care îl avea în răspundere¹²⁶. Curtea avea să acrediteze în cele din urmă doar 32 de avocați¹²⁷.

La deschiderea ședinței din 5 septembrie 1945, completul de judecată (al Secției a IV-a a Curții Marțiale, Corpul 2 Armată) era prezidat de generalul Ilie Crețulescu, maiorul magistrat Iorgu Popescu fiind procuror¹²⁸. Generalul Ilie Crețulescu era comandant al trupelor de grăniceri, apropiat al lui Petru Groza, membru ARLUS (Asociația Română pentru Strângerea Legăturilor cu Uniunea Sovietică) și fost subsecretar de stat în Ministerul Apărării (pentru Armata de Uscaț) din cel de-al doilea cabinet condus de generalul Constantin Sănătescu (4 noiembrie-5 decembrie 1944)¹²⁹. Cât îl privește pe Iorgu Popescu, cercurile britanice din București aveau cunoștință că acesta fusese “cea mai odioasă unealtă a lui Almăjeanu și agentul Serviciului Secret Român”. El intrase în slujba noului regim pentru a-și salva viața¹³⁰. Prezența în sală a unor observatori de la Misiunile Americană și Britanică, în uniformă, a avut darul de a ridica moralul acuzaților¹³¹. Datorită grabei autorităților de a-și atinge cât mai repede scopul, inculpații nu au avut timp să-și pregătească apărarea. De aceea, cei 33 de inculpați înaintați justiției și cei 32 de avocați au cerut amânarea procesului, pentru a se putea studia dosarul. S-a acceptat mutarea procesului de pe 5 pe 10 septembrie 1945¹³².

¹²³ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 51-52 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 1, f. 31-32).

¹²⁴ *Ibidem*, p. 52 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 1, f. 35).

¹²⁵ *Ibidem*, p. 76, 124; Dan Cernovodeanu, *op. cit.*, p. 216; Adriana Georgescu, *op. cit.*, p. 100, 108; Burton Y. Berry, *op. cit.*, p. 238.

¹²⁶ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 115, nota 92 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 9, f. 251-252).

¹²⁷ Adriana Georgescu, *op. cit.*, p. 108, 126.

¹²⁸ *Ibidem*, p. 108; Dan Cernovodeanu, *op. cit.*, p. 216.

¹²⁹ Stelian Neagoe, *op. cit.*, p. 152; Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 70.

¹³⁰ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 71 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 9, f. 266).

¹³¹ Adriana Georgescu, *op. cit.*, p. 108. Vezi și Burton Y. Berry, *op. cit.*, p. 243.

¹³² Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 60 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 1, f. 121); Adriana Georgescu, *op. cit.*, p. 109; Dan Cernovodeanu, *op. cit.*, p. 216.

Răstimpul câștigat cu amânarea procesului a fost utilizat de apărare pentru stabilirea contactului cu inculpații¹³³. Chiar și așa, unii din avocații apărării aveau să relateze pe 10 septembrie că nu avuseseră posibilitatea de a consulta dosarul și nici să discute cu acuzații, aceștia fiind mutați din închisoarea Curții Marțiale în cea de la Malmaison¹³⁴. Totuși, inculpații apucaseră să arate că li s-au smuls declarații false ca urmare a maltrătarilor la care au fost supuși. În consecință, s-a cerut retragerea acuzațiilor inexacte¹³⁵. Nicolski și echipa sa au încercat să-i intimideze pe acuzați și în perioada 5-10 septembrie 1945, deși aceștia nu se mai aflau, legal, în grija Serviciului Special de Informații. De la închisoarea Curții Marțiale au fost transportați la cea a SSI, unde tortionarii au făcut tot posibilul să le obțină semnătura pe declarații ticluite, conform cărora ar fi fost bine tratați în timpul anchetei¹³⁶.

La reînceperea procesului, pe 10 septembrie 1945, inculpații au constatat că se schimbaseră completul de judecată. Președintele acestuia devenise colonelul Alexandru Petrescu¹³⁷, ceilalți membri fiind locotenent-colonelul Alexandru Olteanu¹³⁸ și locotenent-colonelul magistrat Dumitru Gilcoveanu; maiorul magistrat Iorgu Popescu a fost menținut ca procuror¹³⁹.

A fost permis accesul ziariștilor în sala tribunalului, alături de cei români aflându-se și doi jurnaliști de la misiunile americană și engleză. Deși unii avocați ai apărării au ridicat diferite obiecții, în ziua de 10 septembrie 1945, unele dintre acestea cu referire la neconstituționalitatea procesului, președintele completului le-a respins pe toate. Avocații conveniseră cu inculpații ca aceștia să nege învinuirile din rechizitoriu, dat fiind că fuseseră obținute prin forță. Punerea în practică a acestei strategii i-a înfuriat pe membrii acuzații și ai completului, care sperau că își vor îndeplini cu ușurință misiunea politică¹⁴⁰. În depozițiile lor, inculpații nu s-au recunoscut vinovați. “Spun că au iscălit

¹³³ Dan Cernovodeanu, *op. cit.*, p. 216.

¹³⁴ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 60-61 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 1, f. 208; vol. 2, f. 298; vol. 10, f. 275).

¹³⁵ Dan Cernovodeanu, *op. cit.*, p. 216.

¹³⁶ Adriana Georgescu, *op. cit.*, p. 110-112; Declarația Adrianei Georgescu Cosmovici, în Nicolae Rădescu, *op. cit.*, p. 58.

¹³⁷ O scurtă prezentare a colonelului Alexandru Petrescu ne poate spune ceva despre calitatea justiției în România postbelică. Acesta dăduse pedepse necruțătoare împotriva comuniștilor în 1940 (Burton Y. Berry, *op. cit.*, p. 234), iar sub regimul Antonescu a devenit director al închisorilor, calitate în care a fost implicat și în jefuirea evreilor deportați în lagărele românești din Transnistria *Un martor al istoriei*, Emil Ghilezan de vorbă cu Adrian Niculescu, Cuvânt înainte de Neagu Djuvara, Cuvânt de încheiere de Dinu Gavrilăscu, București, Editura All, 1998, p. 139, și nota 63; Gabriel Țepelea, *Însemnări de taină*, București, Editura Fundației Culturale Române, 1997, p. 45-46. Vezi și C. V. R. Schuyler, *op. cit.*, p. 197; Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 71 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 9, f. 266). Acțiunile sale din timpul războiului, inclusiv torturile la care îi supunea pe deținuți, au fost făcute publice în presa internațională în 1944-1945 de către ziaristul luxemburghez Yves Franck (C. Ionițoiu, N. Constantinescu, I.O. Borcea, *Le drame de la Roumanie*, Freiburg, 1984, p. 158-160; apud *Un martor al istoriei*, p. 139, nota 63). Întrucât figura pe lista criminalilor de război, a fost arestat în timpul guvernului Rădescu (*Un martor al istoriei*, p. 139, și nota 63; Adriana Georgescu, *op. cit.*, p. 112; Burton Y. Berry, *op. cit.*, p. 234). După instalarea guvernului Groza, Petrescu i-a trimis o scrisoare Anei Pauker, în care se oferea să facă pentru noii stăpâni de la București ceea ce făcuse și pentru Antonescu. A ieșit din pușcărie în același an 1945, la timp pentru a prezida procesul organizației “T” (*Un martor al istoriei*, p. 139-140).

¹³⁸ Locotenent-colonelul Alexandru Olteanu căzuse prizonier la Stalingrad, în urma dezastrului suferit de trupele româno-germane la sfârșitul anului 1942 – începutul anului 1943, iar ulterior intrase în divizia de “voluntari” români “Tudor Vladimirescu”, constituită în URSS. Se spunea despre el că era pe lista sovietică a criminalilor de război (Burton Y. Berry, *op. cit.*, p. 234).

¹³⁹ Dan Cernovodeanu, *op. cit.*, p. 217; Adriana Georgescu, *op. cit.*, p. 112; C. V. R. Schuyler, *op. cit.*, p. 197; Burton Y. Berry, *op. cit.*, p. 233-234; Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 70 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 2, f. 295).

¹⁴⁰ Dan Cernovodeanu, *op. cit.*, p. 217.

ce li s-a dictat la anchetă sub lovituri ori sub presiuni morale: fiindcă le era foame sau fiindcă le era frică. Cei care au iscălit imediat nu au fost loviți”¹⁴¹.

Militanții socialiști – Ion Flueraș, Antim Boghea, Ion Măglașu – s-au manifestat curajos în timpul audierilor, răspunzând foarte acid la acuzele ce li se aduceau și acuzând ei guvernul pentru instrumentarea procesului în care fuseseră implicați¹⁴². Dintre inculpații în organizația “T” s-au evidențiat în timpul procesului, pentru poziția lor de frondă la adresa autorităților, îndeosebi Remus Țețu și Adriana Georgescu. Cel dintâi avea să adopte tactica deriziunii, exagerând faptele, în cele din urmă făcând chiar o declarație șocantă: “Organizația «T» nu există și nu a existat niciodată”. A. Georgescu a afirmat deschis că procesul “e o farsă înscenată de guvern, care vrea să transforme țara într-o imensă închisoare”¹⁴³.

Ca și în anchetă, și la proces autoritățile i-au tratat diferențiat pe membrii celor două organizații, în funcție de gradul de periculozitate la adresa guvernului comunist. Din acest punct de vedere, organizația “T” a suportat tirul principal¹⁴⁴. Dar nici componenții ei nu s-au lăsat mai prejos. Un agent al Serviciului Special de Informații, aflat în sala Tribunalului, a întocmit o stenogramă, în care avea să noteze în cea de-a doua zi a procesului: “De remarcat că, în timp ce «Tinerimea Liberă» a căutat pur și simplu să se apere, «T» a căutat pe toate căile și prin toate mijloacele să facă propagandă și să creeze atmosferă contra regimului. Era de la sine înțeles că nu a fost cruțată nici Siguranța, nici noi [SSI-ul, nota D.D.]. Martorii au susținut din toate puterile tendința aceasta”¹⁴⁵.

Noi modificări s-au produs în componența completului în ziua de 11 septembrie 1945. Datorită unor diferențe de păreri între colonelul Petrescu și locotenent-colonelul Gilcoveanu, cel din urmă a fost schimbat cu locotenent-colonelul Tașcău, fost șef al cenzurii sub Antonescu și fost director al închisorii Târgu Ocna, al cărui dosar fusese înaintat Tribunalului Poporul pentru judecarea criminalilor de război¹⁴⁶.

Inculpații au negat în continuare acuzațiile care li se aduceau. Mai mult, au afirmat că au fost maltratați în timpul detenției. Li s-au cerut dovezi de către președintele completului¹⁴⁷, ceea ce i-a determinat pe Remus Țețu, Adriana Georgescu și Alexandru Boldei să solicite o ședință secretă, admisă de instanță. În pofida “tratativelor”, nu s-a admis expertiza medicală solicitată de acuzați privind răul tratament la care fuseseră supuși în timpul anchetei. În sală au rămas și reprezentanții americani și englezi, ceea ce le-a dat curaj inculpaților, care au povestit cu lux de amănunte cum au fost torturați. Faptele au fost înregistrate de tribunal, dar nu s-a luat nici o măsură¹⁴⁸. În orice caz, Remus Țețu și Adriana Georgescu nu au recunoscut nimic din ceea ce declaraseră în anchetă¹⁴⁹. Deși completul de judecată a refuzat expertiza medicală, Partidul Național

¹⁴¹ Adriana Georgescu, *op. cit.*, p. 113.

¹⁴² Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 62-63 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 10, f. 280-282); Adriana Georgescu, *op. cit.*, p. 113.

¹⁴³ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 68-69, 78-79, nota 32, p. 105 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 3, f. 25, 27; vol. 10, f. 280, 282). Vezi și Adriana Georgescu, *op. cit.*, p. 115-118; Burton Y. Berry, *op. cit.*, p. 235-236, 244.

¹⁴⁴ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 8-9.

¹⁴⁵ *Ibidem*, p. 63 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 10, f. 282).

¹⁴⁶ Burton Y. Berry, *op. cit.*, p. 233-234; Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 70 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 2, f. 299-301).

¹⁴⁷ Dan Cernovodeanu, *op. cit.*, p. 217. Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 63 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 2, f. 299-301).

¹⁴⁸ Adriana Georgescu, *op. cit.*, p. 124-125; Declarația Adrianei Georgescu Cosmovici, în Nicolae Rădescu, *op. cit.*, p. 57; Dan Cernovodeanu, *op. cit.*, p. 217; C. V. R. Schuyler, *op. cit.*, p. 200; Burton Y. Berry, *op. cit.*, p. 236; Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 63-65, 106, nota 40 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 2, f. 301, 30; vol. 10, f. 280, 289; vol. 12, f. 21).

¹⁴⁹ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 107, nota 46 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 2, f. 311).

Liberal și Partidul Național-Țărănesc aveau să obțină certificate medicale din care reieșea că inculpații fuseseră supuși torturilor¹⁵⁰.

Și Victor Isac avea să declare în mai 1976, adică la mai bine de trei decenii de la petrecerea faptelor, că a fost bătut în timpul anchetei, cerându-i-se să declare tot ceea ce îi spunea anchetatorul Gheorghe Bulz¹⁵¹. Mircea Ștefanovici avea să susțină tot în 1976: “Declarațiile date la Siguranță de noi toți, fără excepție, au fost smulse prin violență de Bulz Gheorghe și conțin arătări complet fanteziste și calomnioase, dictate și impuse de el prin cele mai nepermise mijloace [...] Declarațiile au fost smulse prin mijloace sălbatice de Bulz Gheorghe”¹⁵². Același fost inculpat avea să mai spună. “Am spus la anchetă tot ce mi s-a cerut”¹⁵³. Pentru a demonstra, în 1976, că în timpul anchetei din 1945 se uzase de instrumente ilegale, Mircea Ștefanovici a folosit metoda comparativă. A reieșit că multe din declarații erau identice în conținut, dar și în formă, inclusiv în privința punctuației¹⁵⁴. Toți inculpații și-au retras în timpul procesului declarațiile smulse cu forța în anchetă¹⁵⁵.

Pentru a-i intimida pe inculpați și pe avocații acestora, comuniștii și-au trimis grupurile de presiune, care strigau: “Moarte teroriștilor, moarte lui Țețu, moarte Adrianei Georgescu, moarte lui Antim Boghea, moarte...”¹⁵⁶. La un moment dat biroul președintelui instanței a fost acoperit de telegrame trimise de oamenii puterii pentru a distruge moralul acuzaților. Unele din acestea au fost citite în mod solemn de președinte, ceea ce era împotriva oricărei norme juridice. Spre exemplu, o asemenea telegramă avea următorul conținut: “Sindicatelor țării cer verdictul suprem pentru acuzați”¹⁵⁷.

Numărul martorilor audiați, la cererea apărării, a fost foarte mare, toți depunând, fără excepție, favorabil pentru inculpați¹⁵⁸. Se apreciază că numărul celor audiați în penultima zi a procesului, pe 12 septembrie 1945, s-a ridicat la 103¹⁵⁹. Între personalitățile audiate s-au numărat: Constantin Zilișteanu, ziarist; Petre Livezeanu, avocat; Ghiță Pop, ziarist și membru al conducerii PNT; Petre Topa, medic și succesorul lui Nicolae Iorga la conducerea Partidului Naționalist Democrat; Istrate Micescu, profesor universitar, membru în conducerea PNL; generalul Gheorghe Negrescu (pentru fiul său, Alexandru Negrescu); Ion Mirescu (pentru Ion Flueraș); Ioan Gigurtu, inginer, mare industriaș și fost prim-ministru (în 1940), care a declarat că nu a subvenționat niciodată vreo organizație politică; Constantin (Bebe) Brătianu, secretar general al PNL; Daniel Danielopol, medic, profesor universitar și membru al conducerii PNL; Ion Masoff, ziarist; Vintilă V. Brătianu, inginer, membru PNL; Constantin Hagea, ziarist; Victor Papacostea, profesor universitar etc.¹⁶⁰. Remarcabile, de natură să irite autoritățile, au fost pledoariile lui Istrate Micescu (a depus favorabil pentru tinerii liberali și țărăniști,

¹⁵⁰ *Ibidem*, p. 65 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 9, f. 251).

¹⁵¹ *Ibidem*, p. 66-67 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 16, f. 16).

¹⁵² *Ibidem*, p. 67 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 16, f. 73).

¹⁵³ *Ibidem*, p. 107, nota 47 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 2, f. 308).

¹⁵⁴ *Ibidem*, p. 67 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 16, f. 96-105).

¹⁵⁵ *Ibidem*, p. 69 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 2, f. 311; vol. 10, f. 278-282).

¹⁵⁶ Adriana Georgescu, *op. cit.*, p. 115, 126.

¹⁵⁷ *Ibidem*, p. 124, 127.

¹⁵⁸ Burton Y. Berry, *op. cit.*, p. 237; Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 72 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 2, f. 304; vol. 12, f. 24)

¹⁵⁹ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 107, nota 63.

¹⁶⁰ *Ibidem*, p. 73-74, 158-161 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 2, f. 130, 132; vol. 10, f. 251); Dan Cernovodeanu, *op. cit.*, p. 217.

foști studenți ai săi), dr. Danielopol, George Fotino și Constantin (Bebe) Brătianu¹⁶¹. Pentru a se răspunde acuzației de antisemitism, în favoarea inculpaților au depus mărturie mai mulți etnici evrei (medicul Zeilic Blumenfeld, bijutierul Sami Marcovici, dr. Asra Bercovitz, ziarist, Reghina Goldenberg, profesoară etc.), unii fiind chiar membri ai Partidului Comunist¹⁶².

Din mărturii aflăm că Dinu Brătianu, președintele PNL, și Iuliu Maniu, președintele PNT, au fost și ei citați pentru a depune mărturie. Ei fuseseră însă preveniți că echipe de muncitori comuniști urmau să-i aștepte la intrarea în Tribunalul Curții Marțiale pentru a-i huidui, chiar să-i agreseze. Din acest motiv, Iuliu Maniu a renunțat să se mai prezinte ca martor¹⁶³. Însă Dinu Brătianu, liderul PNL, a fost prezent la proces, conform documentelor, și a depus în mod deosebit în favoarea lui Dan Cernovodeanu¹⁶⁴.

Pentru inculpații social-democrați, în special pentru Ion Flueraș, a depus Ion Grigorovici, publicist, el însuși vechi militant social-democrat. A declarat că îl cunoștea pe acuzat de 30 de ani, ambii, dar și Boghea sau Măglașu, fiind membri ai Partidului Social-Democrat, respingând terorismul (acuzația principală). Grigorovici a recunoscut că Flueraș îi vorbea despre “Tinerimea Liberă” și văzuse la el broșuri ale organizației, “care ne pun în contact cu statele aliate”. Martorul ținea să precizeze în încheiere: “Noi toți suntem regaliști”¹⁶⁵.

Deși au fost solicitați ca martori, nu s-au prezentat în fața instanței: Aurel Leucucița, Felix Aderca, Georgescu Cocoș (fost redactor șef al „Neamului Românesc”, ziarul lui Nicolae Iorga), Dimitrie Gusti, Mihail Ralea, Vlădescu Răcoasa, Tudor Vianu, Constantin Franasovici, Ion Mihalache, Dumitru Alimănișteanu, Anton Dimitriu, Ștefan Voitec¹⁶⁶. Observăm că toți cei amintiți aveau afilieri politice diverse, de la stânga până la dreapta.

Procesul a continuat și în noaptea de 12/13 septembrie 1945, tot atunci fiind prezentat și rechizitoriul¹⁶⁷. În cele din urmă, sub presiunea opiniei publice și probabil datorită lipsei unor probe indubitabile, instanța a trebuit să bată în retragere, propunând chiar ea “schimbarea de calificare” (încadrarea juridică). Avocații apărării au insistat pe ideea neconstituționalității, Curtea promițând că va lua în considerare chestiunea schimbării de calificare în momentul deliberării¹⁶⁸. Instanța avea să accepte că martorii erau unanimi în a susține că inculpații nu fuseseră niciodată legionari sau de extrema dreaptă. Schimbarea încadrării presupunea condamnări mult mai reduse¹⁶⁹.

Interesul pentru procesul organizațiilor “Tinerimea liberă” și “T” a fost major nu doar din partea guvernului și partidelor politice. Și regele Mihai a fost preocupat de proces, însă în limitele prerogativelor sale constituționale. În discuțiile purtate de

¹⁶¹ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 74-76 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 2, f. 130, 133-134; vol. 9, f. 267-268; vol. 10, f. 251; vol. 12, f. 37). Vezi și Adriana Georgescu, *op. cit.*, p. 119-120.

¹⁶² Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 73 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 10, f. 251).

¹⁶³ Burton Y. Berry, *op. cit.*, p. 238; Dan Cernovodeanu, *op. cit.*, p. 217. Vezi și Adriana Georgescu, *op. cit.*, p. 119.

¹⁶⁴ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 76 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 12, f. 10).

¹⁶⁵ *Ibidem*, p. 134, 137, 140, 157 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 2, f. 132); Dan Cernovodeanu, *op. cit.*, p. 217.

¹⁶⁶ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 74, nota 67, p. 108 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 10, f. 251; vol. 12, f. 9-11).

¹⁶⁷ Dan Cernovodeanu, *op. cit.*, p. 217.

¹⁶⁸ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 79 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 12, f. 22, 24); Dan Cernovodeanu, *op. cit.*, p. 217.

¹⁶⁹ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 79-80 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 12, f. 39-40).

generalul american Schuyler cu Mircea Ionnițiu, secretarul particular al regelui, cel din urmă i-a spus, între altele, că suveranul aflase de torturile la care fuseseră supuși acuzații din organizația “T”. De asemenea, el era îngrijorat de “prăbușirea aparent generală a justiției militare pe întreg cuprinsul țării”¹⁷⁰.

La proces au asistat în permanență observatori ai Misiunilor Britanică și Americană¹⁷¹. De asemenea, presa occidentală a fost de față la proces, de nu ar fi să amintim decât pe corespondentul importantei publicații britanice „Economist”¹⁷².

VII.2. Sentința

Prin sentința nr. 12/13 septembrie 1945 a Curții Marțiale, Corpul 2 Armată, Secția a IV-a, în cazul inculpaților din organizațiile “Tinerimea Liberă” și “T” s-au reținut principalele învinuiri: participarea la constituirea de asociații politice interzise, nedenunțarea unei activități ilegale, deținerea de muniții fără autorizație, susținerea materială a unor asociații politice interzise, imprimarea și răspândirea de materiale interzise, deținerea de materiale propagandistice interzise. Principala învinuire, “uneltire contra ordinii sociale”, a fost schimbată în “participare la constituirea de asociații cu caracter politic interzis”. Este interesant de semnalat că se menționa încălcarea Decretului Lege nr. 236/1941, a ordinelor nr. 9/1943 și nr. 18/1944 ale Comandamentului Militar al Capitalei și a diverse articole din Codul Penal, cu toate că primele fuseseră emise în timpul războiului, în absența Constituției, deci nu puteau constitui fundamentul unui proces în toamna anului 1945¹⁷³. Spre exemplu, legea 236/1941 stipula că în fața Curții Marțiale puteau fi aduse persoanele care susțineau răsturnarea guvernului, pentru această infracțiune prevăzându-se pedeapsa cu moartea. Mai mult chiar, unele prevederi ale legii aveau un caracter rasist, în cazul în care inculpatul era evreu, iar dacă era comunist sau nu avea naționalitatea română, pedeapsa se dubla¹⁷⁴.

Condamnările pronunțate, la închisoare corecțională, au fost, cu câteva excepții, ale liderilor, foarte mici, ceea ce reprezintă o dovadă indirectă că autoritățile realizaseră eșuarea scopului inițial. Remus Țețu a primit cea mai mare condamnare, 7 ani închisoare corecțională, urmat de Victor Isac, cu 5 ani, Adriana Georgescu (4 ani), Nicolae Georgescu (2 ani), Mircea Ștefanovici, Constantin Drăgoi, Alexandru Oprea (câte 1 an), Gheorghe Strat, Dinu Mănciulescu, Alexandru Stelorian (6 luni), Marcel Boissnard, Traian Ispas, Alexandru Boldei, Antim Boghea, Ion Flueraș, Lazăr Măglașu, Mircea Pătărlăgeanu (3 luni), Vladimir Enacovici, Andrei Dron (2 luni), Nicolae Pascu, locotenent comandor Nicolae Bătrânu, Ioan Teodorescu, Aristide Mateescu, Dan Plopeanu, Petre Crăciunescu (1 lună)¹⁷⁵. Inculpații au făcut, în cea mai mare parte, recurs, observându-se o corelare a acțiunilor acestora. Cele mai multe recursuri au fost respinse ca “neîntemeiate”¹⁷⁶.

Alexandru Negrescu, Vasile Radu și Radu Tănase erau declarați neculpabili și în consecință achitați¹⁷⁷. Acțiunea penală împotriva inculpaților Lucian Toma, Dan

¹⁷⁰ C. V. R. Schuyler, *op. cit.*, p. 203.

¹⁷¹ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 90 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 10, f. 280).

¹⁷² *Ibidem*, p. 90-92 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 9, f. 271).

¹⁷³ *Ibidem*, p. 80-81; Sentința în procesul organizațiilor “Tinerimea Liberă” și “T”, în *ibidem*, p. 162-168 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 2, f. 295-317, și vol. 6, f. 211-241). Vezi și C. V. R. Schuyler, *op. cit.*, p. 201.

¹⁷⁴ C. V. R. Schuyler, *op. cit.*, p. 201; Burton Y. Berry, *op. cit.*, p. 243.

¹⁷⁵ Sentința în procesul organizațiilor “Tinerimea Liberă” și “T”, în Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 162-166 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 2, f. 295-317, și vol. 6, f. 211-241).

¹⁷⁶ *Ibidem*, p. 95-98.

¹⁷⁷ Sentința în procesul organizațiilor “Tinerimea Liberă” și “T”, în *ibidem*, p. 167-168 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 2, f. 295-317, și vol. 6, f. 211-241).

Cernovodeanu, Radu Maltezeanu, Florin Popescu și Nadejda Marinescu a fost disjunsă¹⁷⁸. Un complet de judecată, format din colonelul Alexandru Petrescu, căpitanul Ștefan Mănescu și maiorul Iorgu Popescu, i-a judecat între 19-21 septembrie 1945 pe Florin Popescu, Radu Maltezeanu (membri ai “Tinerimii Libere”) și Lucian Toma (organizația “T”). Primii doi au fost achitați, iar ultimul a fost condamnat la o lună de închisoare¹⁷⁹.

Chiar și după procesul din septembrie 1945 avea să se considere în actele autorităților că se dovedise complicitatea partidelor “istorice” cu organizațiile “T” și “Tinerimea Liberă”, de unde ar și fi provenit majoritatea membrilor acestora¹⁸⁰. Odată cu dizolvarea PNT, în vara anului 1947, și culminând cu procesul liderilor acestui partid, în toamna aceluiași an, autoritățile comuniste aveau să marșeze pe ideea că țărâniștii constituiesc “grupuri subversive teroriste”, între acestea fiind și organizația “T”¹⁸¹.

În unele din declarațiile obținute în anchetă sub tortură s-a trecut ideea că organizațiile “T” și “Tinerimea Liberă” făceau parte dintr-o organizație mai mare, extinsă în întreaga țară. Serviciile de informații aveau să perpetueze aserțiunea, specificându-se chiar că această “organizație mai mare” era “Mișcarea Națională de Rezistență”¹⁸². Din studiul documentelor privind “Mișcarea Națională de Rezistență”¹⁸³ putem afirma cu certitudine că aceasta nu a avut nici o legătură cu organizațiile “T” și “Tinerimea Liberă”, care au și precedat-o în timp. Fără îndoială că scopul lor general era același: lupta împotriva comunizării/sovietizării României, dar mediile de recrutare și de influențare, precum și mijloacele de atingere a obiectivelor au diferit.

Cu ocazia sosirii la București, în noiembrie 1945, a misiunii speciale a SUA, sub conducerea lui Mark Ethridge, Partidul Național Liberal avea să înainteze trimisului american un memoriu în care se menționa înscenarea de către guvernul Groza a unor procese împotriva membrilor PNL, PNT și PSD. Se exemplifica prin recentul proces la organizației “T”¹⁸⁴. Nu știm care a fost reacția lui Ethridge și nici a superiorilor săi de la Washington.

Deși autoritățile nu și-au atins scopul principal, acela de a discredita opoziția democratică din România, procesul din septembrie 1945 le-a servit ca o lecție pentru ceea ce avea să urmeze¹⁸⁵. Intenția comuniștilor de a-i implica într-un proces pe cei doi importanți lideri ai opoziției democratice, Iuliu Maniu și Constantin (Dinu) Brătianu, în vederea distrugerii partidelor în fruntea cărora se aflau, avea să se păstreze și în viitor¹⁸⁶.

¹⁷⁸ *Ibidem*, p. 162 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 2, f. 295-317, și vol. 6, f. 211-241).

¹⁷⁹ *Ibidem*, p. 113, nota 88 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 6, f. 242-244). Vezi și Dan Cernovodeanu, *op. cit.*, p. 218.

¹⁸⁰ ASRI, fond “D”, dos. 9029, vol. 4, f. 62; Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 175 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 3, f. 64-65).

¹⁸¹ *România – viața politică în documente – 1947*, coordonator Ioan Scurtu, București, Arhivele Statului din România, 1994, p. 192 (doc. de la Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond “Președinția Consiliului de Miniștri, Senograme”, dos. 7/1947, f. 108-110).

¹⁸² Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 40-41 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 3, f. 169, 262, 291; vol. 8, f. 59-65; vol. 12, f. 56).

¹⁸³ Vezi Dorin Dobrinu, *Începuturile rezistenței armate anticomuniste în România*, în “Anuarul Institutului de Istorie «A.D. Xenopol»”, tom XXXIV, 1997, p. 111-136, în special p. 127-133.

¹⁸⁴ *România. Viața politică în documente. 1945*, coordonator Ioan Scurtu, București, Arhivele Statului din România, 1994, p. 425 (doc. de la Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond “Casa regală, Diverse”, dos. 54/1945, f. 40-42).

¹⁸⁵ Adriana Georgescu, *op. cit.*, p. 128.

¹⁸⁶ Burton Y. Berry, *op. cit.*, p. 240.

VIII. Supraveghere polițienească, evaziuni, reabilitări

Serviciile secrete ale guvernului de la București au avut în vedere și au ordonat eșaloanelor inferioare, după procesul din septembrie 1945, ca organizațiile “T” și “Tinerimea Liberă” “să nu continue activitatea sub vechea formă sau sub orice alt nume și fel de organizare”. Ordinul a fost respectat în anii următori (sau cel puțin în 1946), de vreme ce organizației “T” îi era rezervat un spațiu special în sintezele Corpului Detectivilor (parte a Direcției Generale a Poliției), chiar dacă nu se mai semnala nici un fel de activitate¹⁸⁷. În dările de seamă din anii următori ale acestei structuri polițienești, strict controlată de oamenii Kremlinului, descoperirea celor două organizații era considerată una dintre marile reușite după 6 martie 1945¹⁸⁸.

Condamnații în procesul organizației “T” au ajuns inițial la închisoarea Jilava, bărbații, sau la Văcărești, femeile (Adriana Georgescu)¹⁸⁹. Unii dintre ei au încercat să scape individual, cum s-a întâmplat cu Remus Țețu, în 1947, ajuns apoi la Paris¹⁹⁰. Deținută și ea, Adriana Georgescu a reușit să obțină, deoarece era bolnavă, întreruperea efectuării condamnării în mai multe rânduri, începând cu 1 iulie 1946¹⁹¹. În aprilie 1947 a fost grațiată¹⁹². Autoritățile au încercat să o implice și în operațiunea de compromitere a liderilor PNL, fiind din nou arestată. Cu ajutorul unor persoane, inclusiv din Ministerul de Interne și de la Misiunea britanică, a reușit să evadeze, a intrat într-o rețea de rezistență, pentru ca în 1948 să ajungă la Viena¹⁹³. Experiența Adrianei Georgescu din anii instalării regimului comunist în România, inclusiv torturile și procesul organizației “T”, avea să fie redată într-o carte de memorii – despre care s-a spus că ar fi un “adevărat roman autenticist”¹⁹⁴ –, *Au commencement était la fin – la dictature rouge à Bucarest*, apărută la Paris în 1951, în celebra editură Hachette, traducerea fiind asigurată de Monica Lovinescu (care folosea pseudonimul Claude Pascal)¹⁹⁵.

Alți inculpați în procesul organizațiilor “Tinerimea Liberă” și “T” au făcut demersuri în anii și în deceniile următoare pentru a fi reabilitați. Mircea Ștefanovici a reușit primul acest lucru, prin sentința nr. 889/16 iunie 1954 a Tribunalului Militar București a fost reabilitat. Paradoxal, se pare că a devenit membru al Partidului Muncitoresc Român, și încă unul din cei devotați¹⁹⁶. Avea chiar să-l trădeze pe Darius Teodosiu, care intenționa în 1949 să fugă în străinătate și îi destăinuise planul. Teodosiu

¹⁸⁷ ASRI, fond “D”, dos. 144, f. 135.

¹⁸⁸ *Ibidem*, dos. 9029, vol. 4, f. 47-48, 50-52, 60-62, 68.

¹⁸⁹ Adriana Georgescu, *op. cit.*, p. 129-150; Declarația Adrianei Georgescu Cosmovici, în Nicolae Rădescu, *op. cit.*, p. 58.

¹⁹⁰ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 98-99 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 17, f. 682-684); *Cartea Albă a Securității*, vol. I, 23 august 1944-30 august 1948, s.l., Serviciul Român de Informații, 1997, p. 370 (doc. de la ASRI, fond “D”, dos. 2029, f. 1).

¹⁹¹ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 99-100 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 11, f. 91-92, 96).

¹⁹² Adriana Georgescu, *op. cit.*, p. 154; Declarația Adrianei Georgescu Cosmovici, în Nicolae Rădescu, *op. cit.*, p. 56.

¹⁹³ Adriana Georgescu, *op. cit.*, p. 158-223; Declarația Adrianei Georgescu Cosmovici, în Nicolae Rădescu, *op. cit.*, p. 56, 58; Scrisoare a Adrianei Georgescu către Zoe și Leontin Constantinescu, 10 noiembrie 1976, reprodușă în “Jurnalul literar”, nr. 7-8, aprilie 1998, p. 7; *Cu Alexandru Paleologu despre ceea ce era datoare să afle Vanessa Redgrave*, interviu de Anca Mateescu, în “Jurnalul literar”, nr. 7-8, aprilie 1998, p. 1.

¹⁹⁴ Nicolae Florescu, *Întoarcerea proscrisilor. Reevaluări critice ale literaturii exilului*, București, Editura “Jurnalul literar”, 1998, p. 205.

¹⁹⁵ Monica Lovinescu, *Prefață la Adriana Georgescu, op. cit.*, p. 9; Monica Lovinescu, *La apa Vavilonului*, București, Editura Hummanitas, 1999, p. 68-69; Micaela Ghițescu, *Adriana, Mariana și alte nume*, în “Jurnalul literar”, nr. 7-8, aprilie 1998, p. 11; Nicolae Florescu, *op. cit.*, p. 203; *Voix de l'effroi. La Roumanie sous le communisme. Recits et Témoignages*, Bucharest, Edit. M.C., Association Europe Chrétienne, 2000, p. 15.

¹⁹⁶ Petre Țurlea, *op. cit.*, p. 99-101 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 7, partea I, f. 491-492, și partea a II-a, f. 2-3; vol. 17, f. 694-704).

a fost arestat, i s-a intentat un proces și a fost condamnat la 20 de ani muncă silnică, ajungând la închisoarea Aiud¹⁹⁷. Au mai făcut recurs extraordinar Marcel Boinsard, Traian Ispas, Gheorghe Strat, Ion Teodorescu și Lazăr Măglașu, ei fiind achitați prin Decizia nr. 70/7 aprilie 1970. “Tinerimea Liberă” a fost considerată, postum, organizație democratică, spre deosebire de “T”, care rămânea cu statutul de subversivă¹⁹⁸. La îndemnul lui Mircea Ștefanovici, Alexandru Boldei, Andrei Dron, Victor Isac, Constantin Drăgoi, Vladimir Enacovici și Ion Flueraș au cerut și ei revizuirea procesului. Prin sentința nr. 643/15 noiembrie 1976 s-a decis anularea sentinței nr. 12/13 septembrie 1945 și a deciziei nr. 406/16 martie 1946 a Curții Militare de Casație și Justiție, cei șase (Flueraș și Enacovici decedaseră între timp) fiind achitați¹⁹⁹. Pe bună dreptate s-a afirmat că deși erau menționate doar șase persoane, în fapt, anularea sentinței nr. 12/13 septembrie 1945 și a deciziei nr. 406/16 martie 1946 însemna achitarea tuturor inculpaților²⁰⁰.

IX. Concluzii

Impunerea de către sovietici, la 6 martie 1945, a guvernului Petru Groza, controlat de comuniști, a făcut tot mai dificilă manifestarea deschisă a opoziției politice în România. Acest fapt avea să determine apariția a numeroase grupări subversive, formate mai ales din tineri, al căror scop principal era lupta anticomunistă. Între acestea s-au numărat organizațiile “Tinerimea liberă” și “T”.

Prima dintre ele, creată de Mircea Ștefanovici, cu originile în perioada dinainte de 23 august 1944, avea chiar rădăcini de stânga, dar a dobândit un caracter anticomunist în primăvara anului 1945. Cea de-a doua a fost constituită în jurul lui Remus Țețu, în primăvara anului 1945, și a grupat mai ales tineri liberali, dar și țărăniști ori social-democrați, cu pregătire superioară; programul acesteia era preponderent și explicit liberal. Ambele organizații au realizat numeroase manifeste, iar “T” inclusiv un ziar clandestin, denumit *Văpaia*. În aceste materiale, pe care le-au distribuit în București și în țară, erau expuse programele organizațiilor și se făcea o critică severă la adresa guvernului Petru Groza. Contactele politice, cu partidele de opoziție și cu cercuri ale Palatului Regal, au jucat un rol important în viziunea inițiatorilor acestor organizații, unele legături fiind stabilite în perioada în care ele au activat. Cele două organizații au colaborat între ele în special în ceea ce privește distribuirea manifestelor.

“Tinerimea liberă” și “T” au fost descoperite de serviciile represive ale guvernului, iar membrii lor reținuți la sfârșitul lunii iulie 1945 și depuși în locații care multă vreme au fost ținute secrete. Arestații au fost supuși unor anchete extrem de dure, prilej de afirmare pentru noii cerberi ai regimului, torturile fiind utilizate pentru a-i determina să recunoască ceea ce făcuseră, dar mai ales pentru a-i forța să semneze declarații false. Procesul s-a desfășurat în prima jumătate a lunii aprilie și a reprezentat un eșec pentru autorități. Acest fapt a fost demonstrat și de faptul că deși au fost pronunțate mai multe condamnări la închisoare, acestea au fost în general mici sau foarte mici. Principalul scop al guvernului, discreditarea opoziției politice, nu a fost atins. Autoritățile au tras însă învățăminte din această experiență, ceea ce le-a permis pregătirea cu minuțiozitate a viitoarelor procese politice, cărora le-au căzut victime partide politice de opoziție, organizații subversive, fostele elite ș.a.m.d.

¹⁹⁷ *Ibidem*, p. 117, nota 123, p. 151, nota 1 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 8, f. 2-22; vol. 17, f. 684-685).

¹⁹⁸ *Ibidem*, p. 101 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 7, partea I, f. 491-492, și partea a II-a, f. 2-3).

¹⁹⁹ *Ibidem*, p. 101 (doc. de la ASRI, fond “P”, dos. 23637, vol. 7, partea a II-a, f. 1, 88-150, 218-220).

²⁰⁰ *Ibidem*, p. 102.